

DOST OLAN BAĞLASIN YÂRELERİMİ

CENGİZ AYDOĞDU

Bugün, hâlâ “devletin bekası” (veya rejimin sıhhat ve selameti) endişesi millet varlığını ve bu varlığın hayati meselelerini gölgede bırakmaya devam ediyor. Adeta “bekayı devlet” her türlü sosyal problemin arka planını teşkil eden zoraki bir fon oluşturuyor ve bütün buhranları gölgeliyor. Böylece Millî hayata dair bütün problemler gayri sahih, sanal ve engelli bir sahada tezahür ediyor.

Muhakkak ki bütün devletlerin kendi varlığını korumak gibi bir endişesi vardır. Lakin bizde, bu endişe çok abartıldığı ve yanlış yerde, yanlış tarafa karşı öne sürüldüğü için gerçek milli meseleler tespit edilemiyor. Dünyanın hiçbir yerinde hiçbir devlet kendini halkına karşı savunmaz. Çünkü buna gerek yoktur ve olmamalıdır. Üstelik bizim milletimiz devletini yeri gelince kendine karşı da (hatta devletine karşı da) savunur.

Yaşadığımız demokrasi tecrübesine rağmen Türk Milleti, tarihi bir refleks ile devleti karşısında kendi varlığını yok sayıyor; adeta, kendi varlığını bekâyı devlet uğruna her an fedaya hazır tutuyor. Hatta uğruna kendini feda ettiği sosyal teşkilatın niteliği hususunda söz söyleme hakkını dahi feda ediyor. Bu varoluşsal devlet telaşı içerisinde fotoğrafın flu tarafında “konuşlanan” devlet, asıl unsuru olan halkı tarafından muhafazası için büyük fedakarlıklara katlanılmasına rağmen tanınamaz hale geliyor.

Devlet ve Biz

Aslında devlet denilen “aygıt”, başlangıcından beri bir mutabakatın üzerine çizilen tasarıdan ibaret. Bu tasarı, yükseliş devirlerinde bir amacı, düşüş zamanlarında ise sadece bir gücü temsil eder. Bir devletin yükseliş devirlerinde de güç çok önemlidir ama,

bu devirde istinat edilen gücün meşruiyet kaynakları milletin kültür ve iradesi ile mutabakat halindedir. Meşruiyet kaynaklarını her zaman meşru zeminde tutma ve yeni ülküler inşa etme iradesi devletin ve milletin devamını mümkün hale getiren en hayati unsurdur.

Bir devletin düşüşü de esasen bu zeminin kaybolmasıyla başlar. Ve devlet sadece güce yaslanmak zorunda kalır. Türk geleneğinde devletin meşruiyeti sosyal plandaki diğer bütün meşruiyetleri gölgelemiş hatta “sivil” meşruiyetlere dahi kaynaklık etmiştir. Devletten bağımsız olarak teşekkül eden bir takım sosyal kurumlar, devletin muvafakatine ihtiyaç duymuş; sivil toplum kuruluşları bile (batıdaki benzerleri kadar “sivil” olmadıkları için) meşruiyet zeminini devletin arsası üzerinde bulabilmişler. Çünkü Türk geleneğinde devlet, bütün faziletlerin kaynağı kabul edilir.

Bu kabul o kadar tesirli ve kalıcıdır ki, demokratik idareyi denediğimiz çok partili yıllarda, seçimle gelen siyasetçilerin meşruiyetleri bile devlet meşruiyetinin gölgesinde gelişebilmiştir. Bu kutsal devlet telakkisinin kaynağı, Türklerin yaşadıkları yeri seçen bir insan topluluğu olmasında bulunabilir. Çünkü hicret eden kavimlerde devletin istiklali ve müstakiliyeti her zaman için bir var olma-yok olma meselesi olarak telakki edilir. Kaldı ki Türkler bayraklarıyla birlikte hicret etmişler; gittikleri her yere hakimiyetlerini de götürmüşlerdir.

Türk muhacereti Amerika kıtasına yapılan göçler gibi bir göç değildir. Mütecanis bir topluluk olarak hareket halinde olunmuş ve gidilen yerin yerli ahalisi de Millî kütle içinde rahatsız edilmeden yaşatılmıştır. Belki de bu yüzden, bizde gözle görülüp elle tutulabilecek kadar sahih bir devlet telakkisinin varlığına karşılık, aynı sahihlik derecesinde bir millet telakkisi hayata geçirilememiştir. Lakin milliyetçilik duygusu çok eski zamanlardan beri Türklerde hissi seviyede var olagelmiştir.

Milliyetçilik hissinin varlığına rağmen millet kavramının tarifi her zaman biraz flu kalmış ve millet devlete göre tarif edilegelmiştir. Kimi zaman reaya, kimi zaman ahali, kimi zaman halk, kimi zaman yüce Türk Milleti gibi kavramlar kullanılsa da herkesin üzerinde anlaştığı ve milletin de içine sindirdiği bir millet tarifine (sanki) pek ihtiyaç duyulmamış.

Günümüz Türkiye'sinde dahi "vatandaşlar" kavramı hiçbir zaman bütün manayı şümulü ile milletin karşılığı olamamış ve bu gerçek hiç kimseyi rahatsız etmemiştir.

Millet anlayışımızdaki bu belirsizlik, zaman zaman devleti bir millet icat etme sevdasına düşürmüştür. Bu seveda ile, devletin varlığını ülkede yaşayan ve nazari olarak millet olması icap eden halka karşı koruma garabetine bile düşülmüştür.

İnsanın Tabiatı, Tarihi ve Devleti

Devlet ve millet kavramlarını analiz ederken hatırdan çıkarılmaması gereken bir başka husus, anahtar kavramın insan olduğudur. Devlet ve millet arasındaki boşluk veya belirsizlik, ancak insanın devre dışı kalmasıyla mümkün olabilir. Bu noktada insanın yüklendiği tabiat ve tarih birikimini iyi tasrih edebilmek devlet ve millet arasındaki boşluğun niteliğini ve nasıl neyle doldurulabileceği hususunu aydınlığa çıkaracaktır.

Bu boşluk, aslında yüzyılın vasfı gibi görünüyor. Yirminci yüzyılın başında görülen totalitarizmler, devlet ve millet arasındaki bu boşluğa dayanarak hayata geçirilmişlerdir. Bu boşluk yüzünden bütün totalitarizmler, devletlerin toplumları homojenize etmesini öngörüyordu. Devlet katındakiler milleti tanımadıkları için insanları kafalarına göre biçimlendirebilecekleri zehabına kapıldılar. Ne var ki, çıkmaz sokak olduğu çok acı kefaretlere ödenerek görüldü.

Ödenen kefaretlere rağmen bugün demokratik devletlerde dahi devletin tabiatından dolayı kaçınılmaz ve çaresiz bir biçimde bu totaliter zihniyetlerin tesirleri ne yazık ki hissediliyor. Ve demokrasiler, bu tesirler-den arındırılmıyor. Zira devlet, güç kullanma tekeli elinde tutması sebebiyle şöyle veya böyle totaliter usullere bulaşıyor; bu manada totalitarizm belki de insanla yaşıt. Çünkü mahiyeti değişebilir ama usul olarak ilk insandan bu yana yönetmek ancak güç ile oluyor; evet sadece güç ile olmuyor ama güç olmadan da olmuyor.

Bu sebeple, devlet ve millet arasındaki güç dağılımı millet de hesaba katılarak yapılırsa millet fertleri ve idareciler, halkın devletine göstereceği "rıza'nın ve "kabul"ün değerini daha iyi anlarlar. Çünkü milletlerin

devletleriyle övünebilme imtiyazları ve hakları vardır. Bu hakkın kullanımı, devlet ve millet arasındaki iletişim kaynaklarının iyi işletilebilmesine bağlıdır. Bu iletişim kaynakları, kültür ve zihniyet dünyamızda bulunabilir. Ancak bu yetmez; tehdit, tahrif, tahrip ve tahdit edilmemiş bir iletişim ortamının tesisine de imkân sağlanmalıdır.

Zira bu iletişim ortamı iyi tesis edilemezse, devlet ve millet arasındaki boşluğu

diktatörler, zalimler, zulümler, totalitarizmler vs. doldurur. Tarihsiz ve kültürsüz toplumlar, devletle millet arasındaki boşluğu izale edip aradaki irtibatı sağlamakta zorlanırlar. Çünkü tarih, gelenek ve kültür olmazsa devlet ve halk (her şeyden önce) karşılıklı mevzi ve mevki tayin etmekte güçlüklerle karşılaşılırlar. İstikamet ve duruş noktaları birbirine karışır, herhangi bir boşluğun var olup olmadığı dahi tespit edilemez. Zira ortada ne devlet ve ne de millete dair vahid-i kıyasî yoktur.

